ומאי תחילת שליש העליון דקא אמר להרחיקה א] שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה יותר משליש אמר רבא ב] א מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר מאי טעמא רבנן אמרי כדי שיפגע ג] במזוזה מיד רב חנינא מסורא אומר כי היכי דתינטריה אמר רבי חנינא בוא וראה שלא ג כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים ד ועם משמרין אותו מבחוץ מדת הקב"ה אינו כן עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר ה ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא ב העמיק לה טפח פסולה לימא מסייעא ליה הניחה בפצין או שטלה עליה מלבן אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת אם לאו אינו צריך מזוזה אחרת כי תניא ההיא ד] בפתח שאחורי הדלת הא בהדיא קתני לה ו פתח שאחורי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת ואם לאו אינו צריך מזוזה אחרת כיצד קתני תנא העמיד לה מלבן של קנים חותך שפופרת ומניחה אמר רב אחא בריה דרבא לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך והניחה ז אבל חתך והניח ולבסוף העמיד פסולה ח תעשה ולא מן העשוי ואמר רבא הני פיתחי שימאי פטורין מן המזוזה מאי ט פיתחי שימאי פליגי בה רב ריחומי ואבא יוסי חד אמר י דלית להו תקרה וחד אמר דלית להו שקופי אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא כ אכסדרה פטורה מן המזוזה לפי שאין לה פצימין הא יש לה פצימין חייב לחיזוק תקרה הוא דעבידי הכי קאמר אע"פ שיש לה פצימין פטורה שאין עשויין אלא לחיזוק לתקרה אמר אביי חזינא להו לאיספלידי דבי מר דאית להו פצימי ולית להו מזוזתא קסבר לחיזוק תקרה הוא דעבידי מיתיבי בית שער אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה ל באכסדרה דבי רב אכסדרה דבי רב כאינדרונא מעלייתא הוא באכסדרה רומיתא אמר רחבה אמר רב יהודה בי הרזיקי חייב בשתי מזוזות מאי בי הרזיקי אמר רב פפא סבא משמיה דרב בית שער מ הפתוח לחצר ובתים פתוחין לבית שער ת"ר בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון כקיטונית וחכ"א נידון ה] כבית שער רב ושמואל דאמרי תרוייהו ו] מגינה לבית כולי עלמא לא פליגי דחייב מאי טעמא ביאה דבית היא כי פליגי מבית לגינה מר סבר ז] קיטונית עיקר ומר סבר גינה עיקר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מבית לגינה דכולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פיתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר ביאה דבית הוא ומר סבר כולה ארעתא

דפינטריס. לכל הבית מן המזיקין: **על יד ימינך.** דמזוזה ליד הימין היא בכניסתו: **העמיק.** החור טפח וקבע בו המזוזה פסולה: **פליס.** ה] דהיינו סף מזוזה של צורת הפתח: **או שטלה עליה מלבן.** לבנה. שלאחר שקבע המזוזה בסף הוסיף מלבן בפתח כנגד ח] הפתח) אם יש בעומק הפליס או באותו מלבן ט)(שלה) שטלה על המזוזה טפח דהשתא היא מזוזה תחובה בעומק הכותל טפח צריך מזוזה אחרת כו': **טלה.** לשון טלאי פלשטר"א: **בפתח שאחורי הדלת.** כגון שיש ס] במקצוע הבית פצים קבוע ושני פתחים מחותכין אחד לדרום ואחד למערב וקבע מזוזה (א) בפנים ע) בחלל פתח הדרומי וכשהדלת פ)סתום הוי פתוח למערב אחורי הדלת אם יש עובי בפצים המבדילין טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה י] בחללו צ)ואם לאו אין צריך מזוזה אחרת שהרי כמונח באותו פתח עצמו וכן שטלה מלבן לפנים משני לצדדים והמלבן ריבה את עביו והבדיל ק) את הבדלתו. פי' אחר שדרך עשירים לעשות פתח אצל שער הגדול שאין פותחים שער הגדול תמיד ר)יא] והכי קאמר או שטלה עליה מלבן ועשה אצל המלבן פתח אחר אם יש בין פתח לפתח טפח הוי שניהם חשובין וצריך מזוזה אחרת לקטן: **הא בהדיא קתני לה.** בסיפא דההיא: **כיצד קתני.** והכי קאמר הניחה בפלים או שטלה עליה מלבן אם יש שם טפח כו' כיצד כגון פתח שאחורי הדלת יב]: **מלבן של קנים.** שלא מצא מזוזות עץ ועשה צורת פתח של קנים. מלבן ש)מזוזה סף: **חותך.** חתיכה מאחד הקנים שהן חלולים ויתן המזוזה באותו מקום יג] חתך: **אבל חתך.** בשפופרת והניח מזוזה בתוכה ואחר כך ת)העמיד המלבן יד] בגידה לא משום תעשה ולא מן העשוי: **פיתחי שימאי.** מקולקלין ואשמים כמו זקן אשמאי דאמרינן בקדושין (דף לג.): **תקרה.** אסקופה עליונה: **שקפי.** מזוזות. ל"א תקרה שאין טו] הבית מקורה. שקפי אסקופה עליונה טז]: (ב) **פצימין.** עמודים: **אכסדרה.** שלשה דפנות סתומות בלא פתח והרביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש דופן מעט המחזיק את הסכך: **הואיל ואין לה** יז] **פצימין.** אושריא"ש ואותה פתיחה לא פתח הוא: **הא יש לה פצימין חייבין.** בתמיה. ואמאי חיזוק לתקרה הוא דעבידי הפצימין ולא לשום פתח: **אלא** יח] **לחזוק תקרה.** שלא תפול: **אספלידי דבי מר.** אכסדראות דבי רבה(ש): **בית שער.** בית קטן שעושין בגד שערי חצירות ויושב שם שומר הפתח: **מרפסת.** אלוייר"א: יט] **חייבת במזוזה.** מדרבנן. קשיא לאביי (ג): ההיא דקתני חייבת **באכסדרא דבי רב.** שיש לה ד' דפנות אלא שאין מגיעות לסכך: **אינדרונא.** קמבר"א: **באכסדרא רומיתא.** עשויה (ד) חלונות חלונות וקורין לוי"א: **בית שער הפתוח לחצר כו'.** בעי ב' מזוזות כ] אחת בפתח שמן בית שער לבתים ואחת בפתח שמן החצר לבית שער: כא] **נדון כקיטוניות.** וצריך מזוזה: **נדון** כב] **כבית שער.** באויר(ס) ואין צריך מזוזה: **מגינה לבית.** באותו פתח שבין הגינה לבית שער דכ"ע חייב דהיאך בית שער הוי אותו שער כג] שבו נכנסין ל)מן הקיטונית [לבית שער כשרוצים ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה. ולי נראה איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית] שהבאים מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקטוניות כ"ע לא פליגי דחייב: כד] **כי פליגי מבית לגינה.** פתח המילון שיוצא מבית [שער] לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה: **מר סבר.** עיקר בית שער כה] כו' לשם כניסת קיטונית נעשה והוי כשאר בית שער דעלמא שחייבין כל פתחיו במזוזה: כו] **ומר סבר.** עיקר בית שער לגינה נעשה ליציאה מקיטונית לגינה הילכך נדון כאויר(ע) ולא כבית שער: ז)(מר סבר הפתח לשם קיטונית עבידא וחייב במזוזה ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטורה). ל"א ועיקר היא מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה לבית ע)דהיכר ציר הוי כבית דכ"ע לא פליגי (ה) דחייבת: **קיטונית עיקר.** וחייב ואף על גב דציר סובב בגינה דכי אמרינן לעיל [ע"א] הלך אחר היכר ציר הני מילי בפתח דבין תרי בתי דתרווייהו עיקר אבל הכא עיקר קיטונית ולשמה נעשה חייב ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטור: והילכתא

ומאי תחילת שליש העליון דקאמר להרחיקה. שיותר לא ירחיקנה מן התקרה. ובירושלמי משמע בפ"ב דמגילה דכשהפתח גבוה הרבה מניחה כנגד כתפיו וחולק על הש"ס שלנו. מ"ר: **דלית** להו תקרה. פירוש מקום שהפתח שוקף שם מלמעלה אינו שוה אלא האבנים מן הכיפה אבן נכנסת ואבן יוצאת וכענין זה דלית ליה שקופי שאין שם מזוזות אלא האבנים בולטות כגון שיני חומה וכענין זה [איתא] בפ"ק דעירובין (דף יא.) גבי סוכה ומה שפי' הקונט' לשון אחר דלית ליה תקרה שאין הבית מקורה (ש) קשיא מי גרע משערי חצירות דחייבין במזוזה כדאמר פרק קמא דיומא (דף יא.). מ"ר: **איספלידי** דבי מר. סוגיא דשמעתין מוכחא דהיינו אכסדרא ולא כמו שפי' בקונט' בפ"ק דבבא בתרא (דף ז.) דהיינו טרקלין נאה ובערוך פירש דהיינו מערה כדמתרגמינן (תהלים נג) בברחו מפני שאול במערה באיספלידא וסוגיא דבבא בתרא קשיא לפי' הערוך דמשמע התם שיש באיספלידא כשורי וליבני ובמערה ליכא כשורי וליבני ועוד דקאמרינן התם מעיקרא איספלידא והשתא אינדרונא פירוש לפי סכנה אשיתא אפומא דאיספלידא ואי איספלידא היינו מערה אין לך חדר אפל ממערה. א) מ"ר: **אכסדרה** ומרפסת חייבין במזוזה. וכן משמע בפ"ק דסוכה (דף ח:) דבית שער חייב במזוזה גבי שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו דפריך ותיהוי חיצונה בית שער לפנימית ותתחייב במזוזה ותימה דבפ"ק דיומא (דף יא.) תניא יכול שאני מרבה אף בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד לומר כז] בית כו' וי"ל דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן ב) והר"ר יצחק אלפס תירץ דהכא בפתוחה לבית. מ"ר:

כשהוא

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פ"ו מהל' תפילין הל"ב [סמג עשין כג] טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ב וסי' רפט סעי' ג:

קכה ב מיי' שם פ"ו הלכה ח טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ד:

ג [טוש"ע יו"ד סימן רפו סעיף כ]:

קכו ד מיי' שם טוש"ע יו"ד סימן רפט סעי' ה:

קכז ה מיי' פ"ו שם הלכה ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפו סעי' יד:

קכח ו ז מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ו:

קכט ח מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ח:

תורה אור השלם

1. יְיָ שֹׁמְרֶךָ יְיָ צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ: תהלים קכא ה

לעזי רש"י

פלשטר"א. טלאי.
אושירא"ש. מזוזות פתח, עמוד או קורה המהווים צורת פתח, מסגרת לדלת.
אלואייר"א [אלידויי"ר]. גזוזטרה, מרפסת.
קמברי"א. חדר.
לריא"ו [לורי"א]. צריך.

שיטה מקובצת

א] תיבות שלא להרחיקה מן כו' יותר משליש נמחק: ב] שיפגע במצוה מיד: ג] בפתח שאחורי הדלת. רש"י פי' ב' לשונות וללשון ראשון צ"ל שאותו פצים שבמקצוע (העמיד) לשני פתחים [לצדו] ימין ביאה לזה ולזה וללשון שני קשה להבין דמה ענין הוא זה לפתח שאחורי הדלת: ד"ל תו"ח בפתח שאחורי הדלת. פי"ה כגון במקצועות הבית כו' ולפירושו קשה אי תרוייהו פתוחות לרה"ר היכא משכחת לה דרך ימין לזה ולזה וצ"ל שאחת פתוחה לרה"ר ואחת פתוחה לחדר ואז הוי דרך ימין לזה ולזה ע"כ: ד] וחכ"א נדון. כאויר. (ותיבות כבית שער נמחק). דנהי דאמרינן לעיל גבי בי הרזקי חייב בשתי מזוזות ואפי' בפתח של צד החצר היינו דוקא חצר אבל קיטונית אינו עשוי כל כך לתשמיש ולא מחייב במזוזה. תו"ח: ה] מגינה לבית. פי"ה בלשון אחר אם כשהוא פותח כו' עד עיקר קיטונית וחייב ואע"ג דאמרי' לעיל הלך אחר היכר ציר ה"מ בפתח שבין גברי לנשי דתרוייהו חייבין וליכא אלא לידע איזה דרך ימין ולדין זה אזלינן בתר היכר ציר אבל לפטור כשהיכר ציר במקום פטור ודאי לא אזלינן בתריה ומאן דפטר סבר דאף לפטור אזלינן בתר היכר ציר. תו"ח: ד"ל תוס' מהר"פ מגינה לבית היינו פתח קיטונית שהבאין מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקיטונית כ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה פתח החיצון היוצא מבית שער לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה כך פרש"י בלשון ראשון וצ"ל דלא דמי בית שער הגינה דהכא לבית שער דחצר לעיל דבית שער החצר רגיל יותר מבית שער הגינה ועוד פי' לשון אחר ועיקר. ע"כ: ו] מ"ס עיקר קיטונית ומ"ס גינה עיקר: ז] פצים. והיינו סף המזוזה: ח] כנגד. המזוזה אם יש כו' או באותו מלבן שטלה על:

מסורת הש"ס

א) [לעיל לג:], ב) ע"ז יא., ג) נ"א ועבדיו, ד) [ע' פירש"י לעיל בע"א ד"ה תלי דשא כרישא העמיד כו'], ה) [עירובין יא. ע"ש], ו) ב"ב יא:, ז) המזוזה. נ"ק, ח) נ"ק מ"ו, ט) נ"א בפליס. נ"ק, י) פתוח הוי למערב אחורי הדלת. נ"ק, כ) עיין נ"ק שמלרין, ל) והבדיל. נ"ק, מ) ופתח הקטן סתום תמיד יהי"ק. נ"ק, נ) הוא סף המזוזה הפי"ד. נ"ק, ס) העמיד המלבן כצורת הפתח לא משום דכתיב. נ"ק, ע) רב. נ"ק, פ) באויר הגינה. נ"ק, צ) לקיטונית שהבאים. נ"ק רש"ק, ק) באויר הגנה. נ"ק, ר) רש"ק מ"ו, ש) היכר הציר הוי כבית דכ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי מבית לגינה דהיכר ציר הוי בגינה מ"ס קיטונית עיקר וחייב ואע"ג כו' גינה עביד ולפטור ופטור הפי"ד. נ"ק, ת) וע' מהרש"א כהר"ק שמתרגם קושיא זו, א) [וע"ע תוס' ב"ב ז. ד"ה איספלידא], ב) ותוס' במסכת סוכה ח: ע"ב דוחה פי' זה דלר"ח ק"ל לשני הכא דהא דאמר ר"ח אכסדרה פטורה כשאינה פתוחה לבית אבל מלשון פטורה משמע אפילו מדרבנן עכ"ל וע' נ"ק.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בפתח וכו' וקבע מזוזה בפצים בחלל: (ב) ד"ה פצימין נ"ל אחר ד"ה הא יש: (ג) ד"ה חייבת וכו' לאביי הס"ד ואח"כ מ"ה באכסדרה דבי רב ההיא דקתני וכו' שיש לה סביב דפנות אלא שמוקפת חלונות הס"ד: (ד) ד"ה באכסדרה רומיתא עשויה דפנות נמוכות שאין מגיעות לתקרה הס"ד וכ"כ רש"י בב"ב דף יא ע"ב: (ה) ד"ה מר סבר הפתח וכו' דחייב הס"ד ואח"כ מ"ה כי פליגי מבית לגינה דהיכר ציר הוי בגינה מר סבר קיטונית עיקר וחייב ואע"ג:

מוסף רש"י

מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר. אם היה עובי החלל ד' טפחים או ה' כגון חומת אבנים יניחנה בחלל טפח הסמוך לרה"ר כדאמר לקמן שיפגע במזוזה כי אתי לביתיה (לעיל לג.). שיפגע במזוזה מיד. דקדים פגע במצוה כי אתא לביתיה (שם). פיתחי שימאי. פתחין שוממין ל"א פתחים מקולקלין שמחוסרין תיקון כמו זקן אשמאי חסר מתורה. שיקופי. מזוזות שנתלו אבניהם מכאן ומכאן אבן יוצאת ואבן נכנסת ואין א' צורת פתח. תיקרה. שאין כלום בנין למעלה מן הפתח אלא כל הכותל חלוק כפתח עד למעלה (עירובין יא.). אכסדרה דבי רב. דפנות סביב לה אלא שמוקפות חלונות. אכסדרה רומיתא. מוקפת דפנות נמוכות שאין מגיעות לתקרה. בית שער. בית קטן שלפני פתח טרקלין יקורין לו פורק"ו בלע"ז. מרפסת. אלויי"ר יורדים פתחי עלייה פתוחין לו ועולין דרך סולם אחד שקורין דגרי"ד (בבא בתרא יא.). בית שער. פורק"ו בלע"ז שלפני הבית. וכו' חייבין במזוזה. מדרבנן (סוכה ח.).

ס] שיש במקצועות הבית פצים קבוע בו ושני פתחים מחותכין בו אחד לדרום כו' מזוזה בפצים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת פתוח הוי פתח מערב אחורי הדלת אם יש עובי בפצים. עובי הבדל טפח בין פתח לפתח: י] המזוזה. מונחת בחללו ואם לאו כו' שהרי הוא כמונח באותו פתח כו' משני צדדיו והמלבן ריבה את עביו והרחיב את הבדלתו פי' כו' לעשות פתח קטן אצל שער הגדול כו': יא] תמיד. ואותו פתח קטן סתום תדיר והי"ק כו' מלבן כגון טפח ועשה אצל המלבן פתח אחר אם יש: יב] שאחורי הדלת. העמיד לפתח: יג] מקום החתך: יד] העמיד המלבן בצורת הפתח: טו] שאין בו בית מקורה: טז] עליונה הס"ד ומה"ד אכסדרה: יז] הואיל ואין לה פצימין. עמודין פצימין בלעז אישראש: יח] לחזוק התקרה: יט] חייבין: כ] אחד בפתח שבין בית שער לבתים. ואחד מפתח חיצון שבין החצר לבית שער. ולא אמרינן כיון דבתים פתוחים לו לבטיל בית שער לגבי בית ולא בעי מזוזה פתח חיצון וקמ"ל דאמרי' בית שער חייב במזוזה היינו בית שער שאין בתים פתוחים לו: כא] נדון בקיטונית: כב] נדון. הבית שער כאויר בגינה: כג] אותו שער. הפתוח הימנו לבית שער אמרי' לעיל דחשיבי ביה לענין מזוזה שבו נכנסין מן הקיטונית לבית שער כשרוצים ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה שהבאים: כד] כי פליגי מבית לגינה. כלומר באותו פתח שבין הקיטונית לבית שער פתח החיצון שיוצא מבית לגינה: כה] עיקר בית שער קיטונית לשם והיכא כו' נמחק: כו] מ"ס עיקר. ההוא פתח לשם קיטונית עביד וחייב ומ"ס עיקר לשם גינה עביד ופטור ול"נ איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית: כז] בית כו'. בשלמא אכסדרה לא קשיא דיש לחלק וכדמחלק בשמעתין אלא בית שער ומרפסת קשיא: